

Congres Mineral Valley, 22 februari 2018 te Goor

Verslag Workshop Twents Meetnet Bodem en Mineralenbalans Twente

Meetnet CAFÉ met 3 stamtafels, workshopleider Marjoleine Hanegraaf (VHL)

Aanjager: Paul Niens (Gemeente Hof van Twente / prov. Overijssel)

Introductie:

- MVT is netwerkorganisatie: gemeenten willen vooral faciliterend zijn .
- Hoofddoel binnen het thema TMBMT is de realisatie van een referentiekader Twents meetnet bodem om sturing te kunnen geven aan de verbetering van de bodemkwaliteit.
- Er blijken via allerlei processen, projecten en reguliere metingen veel data beschikbaar te zijn; kunnen we die resultaten combineren of ontsluiten en op een juiste wijze interpreteren?
- Geen 'deskstudie product' maar resultaat dat ten dienste staat voor 'de boer in praktijk'.

Stamtafel Vruchtbare Kringloop Overijssel - Johan Temmink (For Farmers)

Introductie:

De resultaten van drie jaar VKO (Vruchtbare Kringloop Overijssel) zijn besproken en daarbij is ingezoomd op de stikstofbodemoverschotten en de spreiding hiervan op de bedrijven. Een eerste verkenning van verschillen op basis van intensiteit liet geen verband zien.

Top 3 van besproken punten:

1. Er is een goed model nodig om beschikbare gegevens beter te analyseren om vast te stellen wel parameters belangrijk zijn bij de hoogte / verschillen van de stikstofbodemoverschotten.
2. Er is een betere analyse van de bodem. Denk daarbij vooral aan leven en structuur van de bodem. Bodemonderzoeken moeten dus beter gebruikt gaan worden.
3. Er moet een verbinding komen met de resultaten van bedrijven van de VKO en DAW (Delta plan Agrarisch Waterbeheer).

Overige punten:

- Hoe wakkeren we nieuwsgierigheid aan bij veehouders / akkerbouwers?
- Hoe vertalen we cijfers naar praktische adviezen?
- Fosfaat is niet meer het probleem bij bemesting.
- Stikstof is nog wel een probleem, maar zijn de bronnen alleen de landbouw of zijn de RWZI (regionale waterzuiveringsinstallaties) en import ook een bron van overschotten stikstof?

Stamtafel Onderwijs - Martin Duijkers (Aeres)

Introductie:

Het Hoger Beroepsonderwijs zet al jaren in op het implementeren van “echte leersituaties” voor studenten in het onderwijs. Daarbij voeren studenten experimenten en praktijkonderzoek uit, waarbij ze veel meten en data verzamelen. Het Hoger Agrarisch Onderwijs heeft daarnaast ook sterk ingezet op “Duurzaam Bodembeheer”, zoals het lectoraat met deze naam aan de Aeres Hogeschool Dronten. Studenten zouden een rol kunnen vervullen in het Twents Meetnet Bodem.

Top 3 van besproken punten:

1. Zorg voor structurele samenwerking tussen Twents bedrijfsleven en onderwijs.
2. Organiseer inspiratieteams (studenten, boeren, loonwerkers, docenten) en laat studenten van verschillende disciplines samenwerken (Aeres, VHL, WUR, ITC, UT) bij start-ups, afstudeervakken en stages.
3. Denk ook aan de ontwikkeling van games door studenten, die inzicht geven bij boeren, burgers, stakeholders.

Overige punten:

- Creëer nieuwsgierigheid, ofwel zorg voor inspirerende docenten.
- Laat studenten zoveel mogelijk doen / zien / ruiken.
- Inzet van studenten: digitalisering / “handjes “ / opleiden voor de toekomst.
- Maak gebruik van interpretatie van data door jonge mensen.
- Zorg voor privacy van bodemeigenaren die data leveren en laat studenten de grenzen op dit gebied verkennen en uitwerken.
- Positieve resultaten benutten voor motivatie en verbinding.
- MBO: metingen; HBO: interpretatie en verslaglegging; Universiteit: helikopterrol
- formuleer een nieuwe taal voor de interpretatie van data, met als doel begripsverwarring te voorkomen.

Stamtafel Meetnet Organische stof - Marjoleine Hanegraaf (VHL)

Introductie:

Met uitsnedes uit bodemkaarten voor het gehalte aan organische stof in de bodem werd inzichtelijk gemaakt dat het beeld van organische stof in landbouwbodems afhangt van het schaalniveau waarop men kijkt. Vanuit Europees schaalniveau bezien is er sprake van een lichte stijging in de organischestofgehalten in Twente, maar op perceelsniveau bekeken is sprake van stijgende, dalende, en gelijk blijvende gehalten.

Top 3 van besproken punten:

1. Voor de praktijk wordt de meeste waarde gehecht aan data op perceelsniveau uit het regulier grondonderzoek in het kader van de derogatie, omdat deze inzicht en feiten bieden.

2. Voor de totstandkoming van een regionaal meetnet Twente wordt betrokkenheid van stakeholders (agrarische ondernemers, hun adviseur, agribusiness) noodzakelijk geacht.
3. Er is behoefte aan een systeem dat boeren beloont die goed voor hun grond zorgen (verzilveren).

Overige punten:

- Geef aan wat wordt verstaan onder een duurzame / gezonde / vitale bodem en bodemkwaliteit (bodemactiviteit, CEC, indringingskracht, etc.)?
- Bodemkwaliteit is meer dan mineralen en milieuhygiëne; let ook op bodembiodiversiteit.
- Een vitale bodem levert ook maatschappelijke diensten.
- Welke data kunnen gaan gelden als nulmeting?
- Kijk verder dan het bodemonderzoek en advies, zorg voor kwaliteitsverbetering voor boer en kringloop.
- Zorg eerst voor definitie en afbakening van model (factoranalyse), dus de precieze vraagstelling.
- het meetnet zal bewijs moeten leveren dat er goed wordt gewerkt.
- Kies een multidisciplinaire aanpak in de ontwikkeling (bijv. voor de ontsluiting van data) en uitvoering (samenwerking loonwerker – dronewerker).
- Let ook op verschillen binnen percelen.
- Identificeer 'homogene bodemtypes' om op die manier Twente als het ware met puzzelstukjes te beleggen tot één grote puzzel.
- Misschien niet streven naar gehalten, maar werken met doelvoorschriften.

=====